

Студент 4 курсу

факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Наведено результати аналізу теоретичних підходів до виокремлення факторів впливу на експортний потенціал підприємства. Обґрунтовано доцільність класифікації факторів, яка повною мірою враховує особливості як внутрішнього, так і зовнішнього середовища функціонування підприємства.

Аннотация. Приведены результаты анализа теоретических подходов к выделению факторов влияния на экспортный потенциал предприятия. Обоснована целесообразность классификации факторов, которая в полной мере учитывает особенности как внутренней, так и внешней среды функционирования предприятия.

Annotation. The results of theoretical approaches to revealing the factors of influence on export potential of an enterprise are presented. The expedience of classification of the factors, which takes into account the features of both internal and external environment of functioning of an enterprise to a full degree, is grounded.

Ключові слова: експортний потенціал, фактори, вплив, середовище, класифікація, підприємство, розвиток.

Експортний потенціал є основою для розробки стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок. Отже, фактори, які впливають на розвиток експортного потенціалу, також опосередковано впливають і визначають процедуру формування стратегії виходу підприємства на зовнішній ринок та рівень репрезентативності підприємства на зовнішньому ринку.

Проблемами виокремлення факторів впливу на експортний потенціал підприємства займаються такі вчені, як: Дунська А. Р., Мельник Т. М., Петренко Л. П., Фатенок-Ткачук А. О., Д. Форменюк, С. Дубков, С. Дадалко та інші, однак єдиної їх класифікації в економічній літературі не існує.

Метою даного дослідження є аналіз теоретичних підходів щодо виокремлення факторів впливу на експортний потенціал підприємства та обґрунтування вибору найбільш адекватної сучасним реаліям розвитку експортної сфери України класифікації.

Проведений аналіз теоретичних підходів щодо визначення факторів впливу на експортний потенціал підприємства дозволяє виокремити декілька підходів.

Так, Фатенок-Ткачук А. О. [1, с. 78] виділяє чинники, які впливають на формування експортного потенціалу підприємства. Так, ці чинники вона розбиває на три групи:

- 1) інноваційно-ділова активність підприємства;
- 2) підвищення економічного потенціалу суб'єктів господарювання;
- 3) підтримка та стимулювання підприємств із високим експортним потенціалом на рівні держави. Однак автор не надає поглибленого аналізу характеру та рівня впливу цих факторів.

Мельник Т. М. у роботі [2, с. 233] стверджує, що до складових експортного потенціалу належать:

- 1) потенціал внутрішніх ресурсів (функція від техніко-технологічної бази, кваліфікації кадрів, методів управління, фінансів);
- 2) потенціал цільового зарубіжного ринку; умови виходу на ринок, які охоплюють національні (торговельна політика країни, система підтримки експортного виробництва);
- 3) зовнішні умови (торговельний режим країни експортування).

Вказані чинники справляють вплив на формування експортного потенціалу. Однак Мельник Т. М. вказує на існування функціональної залежності експортного потенціалу від цих показників, без подальшої її формалізації.

Проведені Петренко Л. П. дослідження структури експортного потенціалу дозволили виділити три основні елементи, які найбільше впливають на його формування:

- 1) експортна конкурентоспроможність продукту;
- 2) експортна конкурентоспроможність підприємства-виробника;
- 3) експортна конкурентоспроможність країни-виробника [3].

Дунська А. Р. до найбільш значущих факторів розвитку експортного потенціалу відносить такі:

- 1) організація управління підприємством;
- 2) інформаційне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності;
- 3) планування експортного виробництва;
- 4) облік та аналіз експортних поставок;
- 5) кадровий менеджмент [4].

Усі зазначені фактори є системоутворюючими, тобто вони формують експортний потенціал підприємства, і взаємозалежними, тобто вони об'єднані єдиною метою – забезпечити розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Реалізація заходів за кожним фактором розвитку експортного потенціалу сприятиме підвищенню конкурентних позицій підприємства, ефективному просуванню продукції підприємства на цільовому зовнішньому ринку. Тобто зазначені фактори впливають не лише на розвиток експортного потенціалу, а в

кінцевому результаті вони здатні посилити конкурентоспроможність підприємства в цілому.

До основних елементів підвищення конкурентоспроможності підприємства, що здійснює стратегію розвитку експортного потенціалу, можна віднести:

- 1) реалізацію програми технічного переозброєння підприємства за рахунок технічних та технологічних, реконструктивно-капітальних заходів;

2) зміна структури товарної продукції з метою збільшення питомої ваги випуску рентабельної продукції;

3) зниження питомої ваги бартерних операцій і взаємозаліків;

4) формування надійних схем забезпечення підприємства сировиною;

5) розробка заходів мінімізації негативного впливу зміни цін на внутрішньому та зовнішньому ринках;

6) оновлення стану обслуговуючих та ремонтних служб відповідно до виробництва та реалізації експортної продукції.

Крім перерахованих основних напрямів підвищення ефективності системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, велика увага повинна бути приділена оцінці ризиків і формуванню системи безпеки підприємства, удосконаленню методів розробки бізнес-планів, формуванню способів залучення іноземних інвестицій, методикам оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Властива для більшості підприємств функціональна організація зовнішньоекономічної діяльності не відповідає сучасним вимогам зовнішніх ринків, не сприяє адекватному розвитку експортного потенціалу підприємства і не забезпечує очікуваний рівень конкурентоспроможності підприємства. Реорганізація системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства передбачає якісні структурні зміни. Перш за все, в експортному потенціалі підприємства, оскільки саме на основі наявного експортного потенціалу формуються стратегії і програми виходу підприємства на зовнішні ринки. Також окремим напрямом перспективних досліджень має бути формування єдиної методики для оцінки експортного потенціалу підприємства, яка б дозволила уніфікувати процес оцінки експортного потенціалу підприємств і створила б відповідне інформаційне підґрунтя для розробки адекватної стратегії виходу підприємства на зовнішні ринки.

В умовах побудови і розвитку інформаційного суспільства одним із ключових факторів розвитку експортного потенціалу промислового підприємства є використання інформаційних технологій. Зростаючі потоки інформації як всередині підприємства, так і ззовні, вимагають її оперативної обробки для адекватного подальшого використання. Для цього підприємство має бути забезпечене відповідною технічною базою і підготовленими спеціалістами. Вдосконалення окремих елементів інформаційного забезпечення системи зовнішньоекономічної діяльності промислового підприємства з метою розвитку експортного потенціалу може бути реалізоване за такими напрямками:

1) технічне і технологічне забезпечення інформаційної системи;

2) розробка комплексної програми підвищення кваліфікації кадрів, пов'язаних з інформаційними потоками;

3) упровадження сучасних засобів зв'язку і передових інформаційних технологій;

4) створення системи оперативного-інформаційного забезпечення керівництва підприємства для внутрішнього контролю і прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо експорту продукції;

5) розробка єдиної інформаційної моделі фінансового, податкового та управлінського обліку;

6) автоматизація робочих місць у різних службах підприємства;

7) використання автоматизованих систем "Експортний контракт" та "Розрахунок експортної ціни";

8) інтеграція систем обліку, планування та нормування різних видів витрат при виробництві експортної продукції.

Білоруські вчені Д. Форменок, С. Дубков, С. Дадалко запропонували класифікацію факторів за ознакою об'єкта маркетингового середовища підприємства і виокремлюють декілька груп факторів:

1) характеристики фірми (розмір, міжнародна компетентність, чисельність менеджерів із міжнародним досвідом), продукту, галузі та експортного ринку;

2) психологічні характеристики та переваги менеджменту;

3) вибір цільового ринку та сегменту.

Для аналізу факторів впливу на експортний потенціал їх поділяють на:

1) контрольовані, які можуть змінюватись в потрібному напрямі;

2) неконтрольовані, які поділяються на контрольовані та неконтрольовані державою.

Розуміння факторів, які впливають на експортний потенціал підприємства, дозволяє класифікувати умови створення середовища формування та реалізації експортного потенціалу підприємства: економічні, політико-правові, соціально-культурні, технічні, природнокліматичні.

Автори пропонують виокремити дві групи факторів залежно від ступеня контролю над ними:

1) ендегенні – пов'язані з діяльністю підприємства, його зовнішньоекономічною маркетинговою стратегією, характеристиками менеджменту;

2) екзогенні – включають характеристики політичного, географічного, природнокліматичного середовища внутрішнього та експортного ринку (рисунок) [5, с. 31].

Урахування та оцінка екзогенних факторів супроводжується значними труднощами, обумовленими непрогнозованістю змін міжнародного середовища.

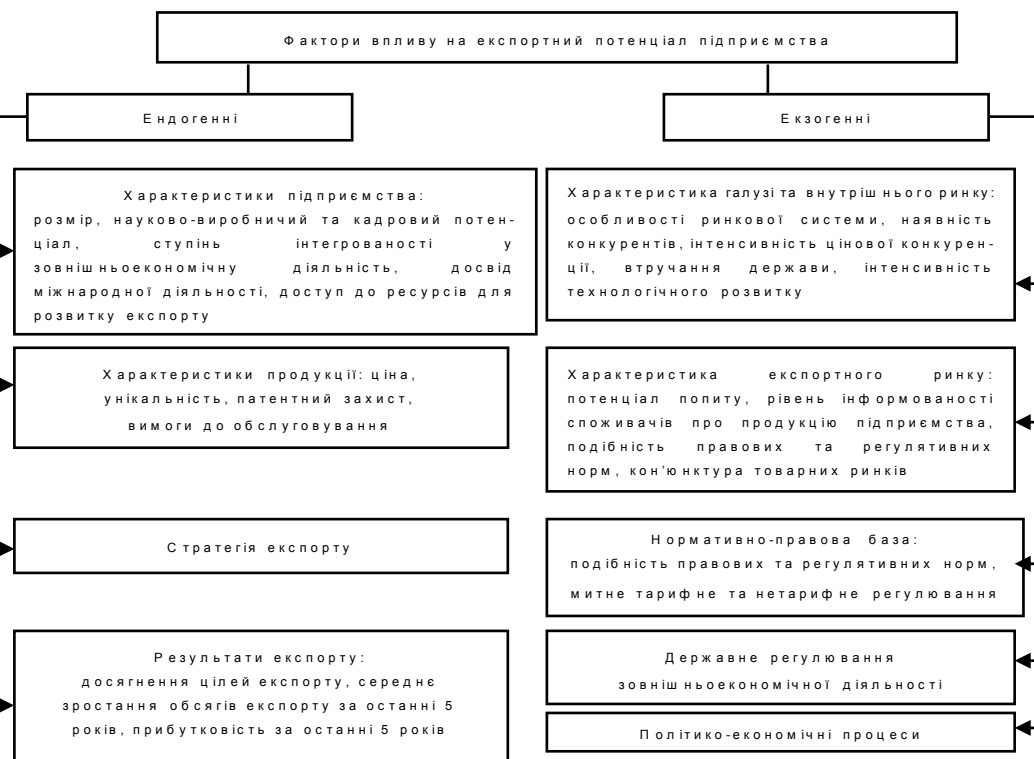

Рис. Фактори впливу на експортний потенціал підприємства

Оцінка характеру та рівня впливу ендогенних факторів на експортну діяльність підприємства здійснюється структурними підрозділами підприємства відповідно до їх функціонального призначення.

Отже, проведений аналіз теоретико-методичних підходів щодо класифікації факторів впливу на експортний потенціал підприємства свідчить про їх різноспрямованість, різнорівневість та різнохарактерність впливу. Автор вважає за доцільне використовувати класифікацію, наведену Д. Фоменком, С. Дубковим, С. Дадалко, яка повною мірою враховує особливості як внутрішнього, так і зовнішнього (макро- та міжнародного) середовища функціонування підприємства.

Наук. керівн. Котиш О. М.

Література: 1. Фатенок-Ткачук А. О. Оцінка експортного потенціалу машинобудівних підприємств України / А. О. Фатенок-Ткачук // Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – 2008. – № 7. – С. 72–79. 2. Мельник Т. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз / Т. Мельник // Міжнародна економіка. – 2009. – № 8–9. – С. 221–245. 3. Петренко Л. П. Розвиток експортного потенціалу підприємства (за матеріалами молокопереробних підприємств України): автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / Л. А. Петренко ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2007. – 17 с. 4. Дунська А. Р. Фактори розвитку експортного потенціалу промислового підприємства / А. Р. Дунська // Ефективна економіка. – 2013. – № 3. – С. 29–37. 5. Фоменок Д. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленных предприятий / Д. Фоменок, С. Дубков, С. Дадалко // Баковський весник. – 2011. – № 10. – С. 29–35.